

Kāpēc Rīgas smailes rotā zelta gaiļi?

Publicēts: 01.06.2020.

Ja rīdziniekiem jautātu nosaukt galveno Vecrīgas simbolu, daudzi tūlīt pat minētu gaiļus Rīgas baznīcu torņos. Tāpēc esam nolēmuši pastāstīt sīkāk par vienu no pilsētas simboliem!

No kā baidās velni

Koka un metāla gaiļi Rīgas namu jumtus grezno jau kopš XIII gadsimta beigām. Ticējumi vēsta, ka velni ļoti baidās no gaiļu dziesmām un met likumu to mājvietām. Vairums senāko Rīgas gaiļu gāja bojā ugunsgrēkos, kas bija viduslaiku pilsētu lielākā nelaime. Lai arī senākajā Rīgas gravūrā, kas datēta ar XV gadsimta beigām, ievērojamāko Vecrīgas baznīcu torņos jau ir redzami gaiļi, baznīcu jumtu rotāšana ar tiem pa īstam sākās tikai līdz ar Reformāciju 1522. gadā.

Vislepnākais gailis

Augstāk par citiem ciltsbrāļiem pacēlies Svētā Pētera baznīcas gailis. No 123 metru augstuma viņam labi pārredzams notiekošais

gan pilsētas centrā, gan tās apkaimēs. Viņa priekštecis tornis tika uzlikts vēl tālajā 1491. gadā, un šis ir jau septītais gailis šajā tornī. Pirms dažiem gadiem to nocēla lejā, apzeltīja un daudzu rīdžinieku un pilsētas viesu pavadībā atkal uzcēla debesīs. Taču baznīcas iekštelpās var aplūkot vēl kādu gaili ar garu un brīnumainu dzīvesstāstu.

Ja tas prastu runāt, no tā knābja mēs dzirdētu neticamu stāstu par to, kā tas dega un tomēr izglābās no drošas bojāejas. 1690. gadā šo gaili uzlika baznīcas tornī, bet 1721. gadā tornis aizdegās – tajā iespēra zibens. Nelaime notika maijā, laikā, kad Rīgā viesojās Pēteris I. Cars ar kareivjiem metās dzēst ugunsgrēku. Ja degošais tornis būtu nogāzies uz apkārtējiem namiem, pilsēta būtu varējusi acumirkļi nodegt, jo pagalmos bija sakrauts viegli uzliesmojošs siens, kas kalpoja par barību zirgiem un citiem mājlopiem. Tomēr uzspīdēja neticama veiksmē – tornis gan iebrauka, taču sagāzās tieši uz leju, neskardams apkārtējos namus. Līdzās tornim nogāzās arī gailis, bet pilsēta izkļuva cauri sveikā. Neilgi pēc tam cars izdeva pavēli par baznīcas restaurāciju. Tā bija pirmā reize, kad Krievijā tika izdota šāda pavēle. Līdz tam ēkas gan būvēja, gan remontēja, taču tās nekad vēl nebija tikušas restaurētas.

Darbi noslēdzās 1746. gadā. Koka tornis, tāpat kā iepriekšējo, uzbūvēja bez naglām un no tā paša materiāla – Holandes kokiem. Arī atjaunotais gailis atgriezās savā vietā pašā tornismaailē. Pēc 196 gadiem, 1941. gada 29. jūnijā, septītajā kara dienā, Svētā Pētera baznīca atkal uzliesmoja. Tas notika Svētā Pētera un Pāvila dienā. Šoreiz tornis nogāzās vienā no Vecrīgas ielām – Monētu ielā.

Savainoto gaili atrada un ienesa sagrautajā baznīcā. Kopš tā laika viņš tur arī mīt.

Kā arhitekts Saulītis svinēja savu 60. dzimšanas dienu

Tagadējā baznīcas gaiļa biogrāfija aizsākās 1970. gada 21. augustā, kad tas tika uzcelts torņa smailē. Baznīcas restaurācijas projekta autors Pēteris Saulītis uzkāpa uz īpašas platformas, uzsēdās gailim mugurā un izdzēra glāzi šampanieša. Saskaņā ar tradīciju, viņš iztukšoto glāzi nometa zemē. 1746. gadā līdzīgā ceremonijā glāze nesaplīsa – tai tikai pārlūza kājiņa. Tajā dienā, kad Saulītis „aplaistīja” gaili, arhitektam apritēja 60 gadu. Diez vai vēl kādam ir bijusi izdevība šādi nosvinēt savu dzimšanas dienu. 21. augusts kļuva par nozīmīgu dienu arī baznīcas vēsturē – ik gadu šajā dienā tiek atzīmēta Pētergaiļa dzimšanas diena. Uz svinībām tad ierodas arhitekti un restauratori, kas pielikuši roku pilsētas senākās baznīcas atjaunošanā.

Ko pareģo gailis

Taču atgriezīsimies pie citiem pilsētas zelta sargiem. Gailis Doma baznīcas tornī dižojās vairāk nekā 400 gadus līdz pat

1985. gadam, kad tas devās pelnītā atpūtā. Jaunais gailis ir kalēju Viktora Slabkovska un Pētera Koroļa lolots garabērns. Starp citu, iepriekšējam gailim bija kāda īpatnība – tā viens sāns bija melns, bet otrs – zeltīts. Un vēl viņš spēja pareģot, vai rīdziniekiem gaidāmi pārticīgi vai trūcīgi laiki. Ja gailis pret pilsētu pagriezās ar tumšo sānu, gaidāms bezvējš un kuģiem Rīgā labāk neienākt, ja ar gaišo – priekšā aktīva tirgošanās diena. Tagad vecais gailis sev mājvietu atradis muzejā, bet jaunais sevi glabā vēstījumu nākamajām paaudzēm. Šī tradīcija saglabājusies vēl no seniem laikiem.

Sargs aiz Saeimas

Vai zināt, uz kura torņa sēd Rīgas senākais gailis? Tas ir Svētā Jēkaba baznīcas tornis. Šis gailis ik dienas sagaida un pavada Saeimas deputātus, un šajā vietā tas kalpo jau kopš 1726. gada 2. jūnija. Tiesa, šo daudzo gadu garumā tas ir pienācīgi aprūpēts – 1982. gadā gaili atjaunoja. Pēc rūpīgās atjaunošanas tas aizvien turpina iepriecināt pilsētniekus. Jēkaba baznīcas gailis ir liets no vara, bet iepriekšējais pilsētas sargs bija radīts no misiņa.

Vismazākais brālis

Vismazākais no brāļiem ir gailītis virs Svētā Jāņa baznīcas. Arī tas ir ilgdzīvotājs, uzstādīts vēl 1849. gadā.

Žēl, ka Rīgas simboli neprot runāt. Ja tie spētu paust pagātnē pieredzēto, cik gan daudz interesanta mēs uzzinātu par pilsētu un tās iedzīvotājiem – gan ievērojamām un slavenām personībām, gan vienkāršiem darbaļaudīm. Gaiļiem būtu ko bilst arī par pilsētas nomalēm, jo no augšas viņiem labi pārradzama visa pilsēta. Ne velti gaiļus mēdz dēvēt par Rīgas zelta sargiem.

Autors: Ilja Dimenšteins

<https://www.riga.lv/lv/kapec-rigas-smalles-rotas-zelta-gaili>